

Par ko ir tiesībsarga pētījums?

Par uzņēmējdarbību un cilvēktiesībām un **ES Direktīvu par uzņēmumu pienācīgu rūpību attiecībā uz ilgtspēju (CSDDD)**. Direktīva ietver un konkretizē **ANO Pamatprincipos** un **OECD Vadlīnijās** definēto labo praksi darbam ar cilvēktiesību un vides riskiem.

Šie standarti paredz, ka jebkuram uzņēmumam ir jāīsteno **rūpības pienākums**, lai novērstu un mazinātu uzņēmumu negatīvo ietekmi uz cilvēktiesībām un vidi.

Ar direktīvu savukārt tiek noteikts, ka vislielākajiem uzņēmumiem rūpības pienākuma īstenošana ir **obligāta**.

Kas ir skaidrots pētījumā?

Pētījumā ir skaidrots, piemēram:

- Kas ir “cilvēktiesību aizstāvji”, “ieinteresētās puses”, “ietekmētās personas”, “negatīva ietekme uz cilvēktiesībām” u.c.
- Kas ir cilvēktiesību riski?
- Kā uzņēmums var būt sasaistīts ar negatīvu ietekmi uz cilvēktiesībām?
- Uz kādiem uzņēmumiem direktīva attiecas tieši?
- Kā direktīva ietekmēs uzņēmumus, kas nav tās tiešajā tvērumā?
- Kādi apsvērumi būtu jāņem vērā MVU?
- Kas ir jēgpilna ieinteresēto pušu iesaiste?
- Ar kādām NVO var sadarboties uzņēmumi?
- Kādām iniciatīvām var pievienoties Latvijas uzņēmumi?

Ko tiesībsargs secināja?

- Latviešu valodā **trūkst resursu**, kas palīdzētu uzņēmumiem, ietekmētajām personām un NVO izprast ANO Pamatprincipos noteikto labo praksi.
- Jebkuram uzņēmumam ir jāīsteno savam izmēram un apstākļiem atbilstošs **rūpības pienākums**.
- Latvijas uzņēmumi var radīt, veicināt vai būt tieši saistīti ar negatīvu ietekmi uz cilvēktiesībām gan Latvijā, gan ārvalstīs. Tādēļ, domājot par ietekmēm, ir būtiski ņemt vērā šīs **abas perspektīvas**.
- **Ieinteresēto pušu iesaiste** ir galvenā rūpības pienākuma sastāvdaļa. Lai šī iesaiste būtu jēgpilna un efektīva, tai ir jābūt balstītai uz dialogu, drošai, pieejamai, piemērotai, nepārtrauktai u.c.
- Ir svarīgi **stiprināt** ne tikai uzņēmēju **kapacitāti**, bet arī ietekmēto personu un to pārstāvju kapacitāti – spējas un zināšanas – par ANO Pamatprincipiem.

Kāda būs direktīvas netiešā ietekme?

No vienas puses, direktīvas tvērumā esošie uzņēmumi **noteiks jaunus nosacījumus** saviem darījumu partneriem. Tie prasīs: atklāt informāciju, piedalīties auditos un apmācībās, sadarboties negatīvās ietekmes risināšanā un kaitējuma atlīdzināšanā u.c.

No otras puses, šo uzņēmumu darījumu partneri **varēs prasīt**, lai netiktu uzspiesti tādi pasūtījumu izpildes termiņi, cenas u.c. nosacījumi, kas tiem liedz ievērot cilvēktiesību standartus.

Papildus **MVU** varēs prasīt tiem sniegt atbilstošu **atbalstu**.

→ Kopumā direktīvai vajadzētu veicināt **konstruktīvu sadarbību** starp uzņēmumiem.

Kāda ir pilsoniskās sabiedrības loma?

Lai atbilstoši identificētu un risinātu negatīvās ietekmes, uzņēmumiem savos rūpības pienākuma procesos ir **jāiesaista** ietekmētās personas un to pārstāvji.

Primāri uzņēmumiem ir jāiesaista ietekmētās personas **tieši**, taču gadījumā, kad tas nav iespējams vai pietiekami, papildus ieskatu jāgūst no tiem, kas var efektīvi paust ietekmēto personu bažas, piemēram, **darbinieku pārstāvjiem, arodbiedrībām, cilvēktiesību un vides aizstāvjiem** u.c.

Ko tiesībsargs iesaka valstij?

- Skaidri un nepārprotami **formulēt valsts gaidas** saistībā ar uzņēmumu pienākumu ievērot cilvēktiesības.
- **Veidot plašāku diskusiju** ar dažādām ieinteresētajām pusēm, jo īpaši ietekmētajām personām un to pārstāvjiem par to, kā Latvijā uzņēmumi ievēro cilvēktiesības.
- Veikt plašu dažādu **iestāžu informēšanas darbu** par ANO Pamatprincipiem un to, kā uzņēmums var negatīvi ietekmēt cilvēktiesības un būt sasaistīts ar negatīvu ietekmi uz cilvēktiesībām gan globāli, gan tepat Latvijā.
- Stiprināt dažādu Latvijas **nevalstisko organizāciju kapacitāti** par ieinteresēto pušu iesaisti uzņēmumu rūpības pienākuma procesos.
- Stiprināt **uzņēmumu kapacitāti** par ANO Pamatprincipiem un to, kas ir sagaidāms no uzņēmumiem attiecībā uz cilvēktiesību ievērošanu un rūpības pienākuma īstenošanu.

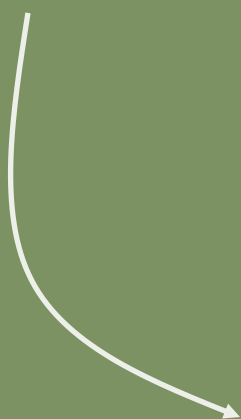
Ko tiesībsargs iesaka uzņēmumiem?

- **Īstenot rūpības pienākumu** un ievērot ANO Pamatprincipu un OECD instrumentu ieteikumus cilvēktiesību un vides risku pārvaldības politiku, procesu un prakses definēšanai un īstenošanai uzņēmumos.
- **Sadarboties** ar dažādām ieinteresētajām pusēm, jo īpaši ietekmētajām personām, cilvēktiesību aizstāvjiem un citiem ietekmēto personu pārstāvjiem, lai izprastu, identificētu un risinātu savu iespējamo un faktisko negatīvo ietekmi uz cilvēktiesībām.
- Lūkoties uz savu ietekmi **visā vērtību ķēdē** un strādāt ne tikai ar uzņēmuma paša radīto negatīvo ietekmi, bet arī tādu negatīvo ietekmi, ko uzņēmums veicina vai ar kuru tas ir tieši saistīts caur savām darbības attiecībām ar citiem Latvijas un ārvalstu uzņēmumiem, precēm un pakalpojumiem.
- Iesaistīt ietekmētās personas un to pārstāvjus arī plašākās **diskusijās par ilgtspēju**.

Ko tiesībsargs iesaka pilsoniskajai sabiedrībai?

- Būt **atvērtai sadarbībai** ar uzņēmumiem to rūpības pienākuma procesos un citos sadarbības projektos.
- Īstenot pasākumus un publicēt resursus, kas **ļautu uzņēmumiem izprast** viņu negatīvo ietekmi uz cilvēktiesībām, jo īpaši marginalizēto un mazāk aizsargāto personu grupām, vai cilvēktiesību risku faktoros un pazīmes.
- Sniegt **rekomendācijas arī uzņēmumiem un biznesa asociācijām** par to, ko tās varētu darīt, lai novērstu, mazinātu un izbeigtu savu negatīvo ietekmi uz cilvēktiesībām un vidi.
- Palīdzēt **ietekmētajām personām** no Latvijas un ārvalstīm piekļūt Latvijas uzņēmumu strīdu izskatīšanas mehānismiem, kā arī Latvijas NKP, un nākotnē arī uzraudzības iestādēm un tiesām.

Plašāks skaidrojums, pārējie secinājumi un ieteikumi:

**Uzņēmējdarbība un
cilvēktiesības:**

Gatavojoties Eiropas Savienības
Direktīvas par uzņēmumu
pienācīgu rūpību attiecībā uz
ilgtspēju ieviešanai

#CSDDD
#CS3D